

Teză de abilitare în domeniul Filologie

STRUCTURA LIMBII ROMÂNE ÎN SINCRONIE ȘI DIACRONIE.

MORFOLOGIE, SINTAXĂ, VOCABULAR

CS II Blanca Croitor

REZUMAT

Prezenta teză de abilitare prezintă contribuțiile mele științifice de după susținerea tezei de doctorat (2011) și planurile de dezvoltare a carierei de cercetare. În prima parte a tezei, *Realizări științifice, profesionale și academice*, am prezentat principalele lucrări la care am lucrat în ultimii 11 ani, grupate de domenii principale. Am început cu domeniul Formarea cuvintelor, la care am lucrat cel mai mult în ultimii ani. Principala lucrare din domeniu o reprezintă tratatul *Formarea cuvintelor în limba română*, a cărui realizare a început la Institutul de Lingvistică din București în urmă cu mulți ani. Am participat și particip la redactarea celui de-al patrulea volum al seriei, *Sufixe nominale și adverbiale*, care va fi publicat în cca 4 părți, datorită numărului mare de sufixe și de derivate sufixale substantivale, adjectivale și adverbiale. La prima parte, cuprinzând sufixele care încep cu literele A – C, publicată în 2015, am contribuit cu zece capitole (monografii): *-ACEU*, *-ACEE* (coautoare: Elena Carabulea), p. 34–39; *-AL* (*-ale*, *-aliu*, *-el*), p. 97–119; *-ALE*, *-ALII*, p. 119–124; *-AT¹* (*-et*; *-atul*, *-ata*, *-ați*), *-ĂT*, *-IT¹*, *-UT*, p. 357–374; *-AT²*, *-IT²* (*-ită*), p. 375–382; *-AT³* (*-atum*, *-ată*), p. 382–392; *-ATA²*, p. 392–394; *-Ă* (*-a*) (coautoare: Carmen Mîrzea Vasile), p. 443–453; *-ĂCIUNE* (*-ăcine*, *-ăciure*, *-ăciună* / *-ăcină*), *-ĂCIUNE*, *-ECIUNE*, *-ICIUNE*, *-IUNE²* (*-une*, *-ure*) (coautoare: Elena Carabulea), p. 454–465; *-ĂT*, *-ET¹* (*-it*), p. 479–486. La final, am contribuit la revizia volumului. *Tratatul Formarea cuvintelor în limba română* cuprinde un inventar de derivate sufixale foarte bogat, de la primele texte atestate și materiale dialectale, până la creații recente din presă sau de pe internet, surprinzând productivitatea sufixelor în toate perioadele și în diverse registre de limbă.

Pentru a completa tabloul vitalității unor sufixe în româna actuală, am publicat ulterior 3 volume dedicate cuvintelor recente din limba română, nou atestate și neînregistrate în alte dicționare (inclusiv în *Dicționarul de cuvinte recente* al doamnei profesor Florica Dimitrescu, care a servit drept model). Prima dintre este *Inventar cuvinte și sensuri noi atestate în mediul online (ICSO¹)*, publicată în 2020 la Editura Academiei Române, la care le-am avut coautoare pe Ana-Maria Barbu, Anabella-Gloria Niculescu-Gorpin, Carmen-Ioana Radu și Monica Vasileanu, un mini-dicționar de cca 1400 de cuvinte și sensuri neînregistrate în alte dicționare, din care am redactat cca 650. Etimologia cuvintelor din *Inventar* este variată, dar se remarcă atât numărul mare de anglicisme, cât și numărul mare de creații interne, mai ales derivate cu sufixe și compuse cu prefixoide și sufixoide. *Inventarul* pune în evidență disponibilitatea foarte mare a românei spre derivarea cu sufixe: sufixe vechi și neologice se pot atașa la diverse baze, inclusiv anglicisme foarte recente (*all-inclusivist*, *boosta*, *boota*, *bootabil*, *brandui*, *clubberită*, *copy-păstui*, *copywriterită*, *crack-ui* „a sparge codul unui program; a pirata un program; a elimina (în mod ilegal) anumite elemente dintr-un program original, precum elementele de siguranță, adware etc.”, *freelancerită*, *gamerită*, *hipsterită*, *influencerită*, *promoterită*,

vloggeriță, youtuberiță etc.). A doua lucrare este dedicată derivării sufixale în româna actuală: *Sufixe în limba română actuală. Formații recente*, pe care am publicat-o în 2021 la Editura Universității din București și care cuprinde 1600 de derivate sufixale nou atestate în diverse registre ale limbii române, neînregistrate în alte dicționare. Ele au fost culese online în perioada 2015–2020, dar site-urile unde se găsesc sunt și mai vechi de 2015, iar unele publicații online chiar mai vechi de ultimii 30 de ani (deci nu chiar „recente”), inclusiv din a doua jumătate a secolului al XIX-lea sau din prima jumătate a secolului al XX-lea. A treia lucrare dedicată vocabularului recent, cuprinzând cuvinte neînregistrate în alte dicționare, am publicat-o în 2022 la Editura Universității din București: *Dinamica vocabularului limbii române. Mic dicționar de cuvinte recent atestate*. În subcapitolul **1.5**, am prezentat o sinteză a productivității sufixelor în româna actuală (recentă) așa cum reiese din ultimele două cărți publicate.

Al doilea domeniu prezentat în teză este cel al sintaxei: este vorba de capitole în gramatici publicate la Oxford University Press (*The Grammar of Romanian*, 2016; *The Syntax of Old Romanian*, 2016), John Benjamins Publishing Company (*A Reference Grammar of Romanian*. Vol. 1: *The Noun Phrase*, 2013; *Adjective–Adverb Interfaces in Romance*, 2017), dar și la edituri din țară sau în reviste și conferințe. Acestea se grupează în jurul mai multor teme: predicția secundară, coordonarea, acordul, vocativul, dublarea clitică (tema proiectului postdoctoral), structurile specificaționale, genitivul, definitudinea, interferențele dintre clasa adjectivului și cea a adverbului, negația.

Al treilea domeniu în care am lucrat este morfologia flexionară, cu studii legate de morfologia substantivului și de cea a pronumelui (în sec. al XIX-lea).

A doua parte a tezei, *Planuri de evoluție și dezvoltare a carierei profesionale, științifice și academice*, este structurată în jurul a două proiecte principale: tratatul *Formarea cuvintelor în limba română, IV. Derivarea nominală și adverbială*, care continuă cu sufixele de la litera *E* (partea a doua) și litera *I* (partea a treia), și proiectul de cercetare exploratorie *Structura complexă a expresiilor definite*, finanțat de UEFISCDI, nr. PN-III-P4-PCE-2021-0042, coordonat de Ion Tudor Giurgea de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, în cadrul căruia voi lucra la câteva teme:

- a) Dubla definitudine în română;
- b) Marcarea diferențiată a obiectului direct definit;
- c) Coordonarea unor nominale la singular nearticulate;
- d) Căderea articolului după prepoziții în româna veche și modernă;
- e) Definitudinea și cazul vocativ;
- f) Utilizarea articolului definit în morfologia derivațională.

Am mai abordat unele dintre aceste teme de-a lungul timpului (dubla definitudine, marcarea obiectului direct, vocativul), celelalte vor fi explorate în următorii 3 ani. Dubla definitudine cuprinde atât contexte cu determinanți diferiți (*luna cea frumoasă*), cât și contexte cu repetarea articolului definit (*adormirea preasfintei Născătoarei de Dumnezeu*, la Ivireanul). Coordonarea unor nominale la singular nearticulate implică contexte de tipul *Mamă și fiu erau uniți în durere*, în care nearticularea nominalului e permisă doar în coordonare. Căderea articolului după prepoziție trebuie urmărită în evoluția sa diacronică, deoarece în limba veche erau mai multe contexte cu articulare decât în limba contemporană. În ce privește definitudinea și cazul vocativ, sunt de urmărit mai multe aspecte: gramaticalizarea lui *-lor* ca marcă de vocativ, relația dintre vocativul în *-e* și vocativul în *-ule* (la masculin singular), relația dintre desinența *-o* și definitudine (la feminin singular), concurența dintre formele articulate și cele nearticulate etc. În morfologia derivațională se

întâlnesc cel puțin două situații în care articolul definit are valoare de afix derivativ: afixul *-a* din cadrul sufixului masculin (și de gen comun) *-ea*², interfixul (*vocală+*) *-l-* prezent în foarte multe sufixe (*-lea, -ulea, -uleie, -ulice, -ulină* etc.).

La finalul acestei părți am vorbit despre posibile teme de doctorat pe care le-aș putea coordona:

Sufixe moștenite – aspecte comparative cu alte limbi romanice

Sufixe cu valoare augmentativă în limba română

Derivate cu valoare depreciativă în limba română

Compunerea în limba română contemporană

Sufixe de origine slavă din limba română

Diminutivarea în limba română contemporană. Valori contextuale, studiu pe corpus

Concurența între sufixe, în sincronie și în diacronie

Sufixe moșionale

Concurența între derivare și alte mijloace de exprimare („ionescian” vs. „lui Ionescu”)

Derivarea regresivă

Sufixe colective în limba română

Valori contextuale asociate cu derivarea în limba română

Sufixe abstracte

Productivitatea sufixelor verbale în limba română actuală

ABSTRACT

This habilitation thesis contains a description of my scientific achievements after the defence of my doctoral thesis (2011) and the future projects and plans to continue my research career. In the first part of the thesis, *Scientific, professional and academic accomplishments*, I presented the main studies from the last 11 years, grouped into several linguistic domains. I started with Word formation in Romanian, for which I worked the most in the last several years. The main work in this domain is the academic treaty *Word formation in Romanian*, a projected that was started at the Institute of Linguistics in Bucharest many years ago. I participated in the fourth volume of this series, titled *Nominal and adverbial Suffixes*, which will comprise 4 parts, due to the large number of suffixes and derivatives from Romanian. The first part, published in 2015, contains the suffixes which star with letters A–C, and I authored or co-authored 10 chapters: *ACEU, -ACEE* (with Elena Carabulea), p. 34–39; *-AL* (*-ale, -aliu, -el*), p. 97–119; *-ALE, -ALII*, p. 119–124; *-AT¹* (*-et; -atul, -ata, -ați*), *-ĂT, -IT¹, -UT*, p. 357–374; *-AT², -IT²* (*-ită*), p. 375–382; *-AT³* (*-atum, -ată*), p. 382–392; *-ATA²*, p. 392–394; *-Ă* (*-a*) (with Carmen Mîrzea Vasile), p. 443–453; *-ĂCIUNE* (*-ăcine, -ăciure, -ăciună / -ăcină*), *-ĂCIUNE, -ECIUNE, -ICIUNE, -IUNE²* (*-une, -ure*) (with Elena Carabulea), p. 454–465; *-ĂT, -ET¹* (*-it*), p. 479–486. In the final stages, I contributed to the revision of the volume. The treaty *Word formation in Romanian* comprises a rich inventory of derivatives, from the first

attested texts and dialectal inventories to recent creations in the press or the internet, so that the productivity of the suffixes in all periods and in various language registers is accounted for.

In order to determine the productivity of the suffixes in current language, I published three books devoted to the survey of newly attested words in Romanian, which are not yet registered in dictionaries (including Florica Dimitrescu's *Dictionary of recent words*). The first of them is *Inventar cuvinte și sensuri noi atestate în mediul online (ICSO¹)* [*Inventory of new words and meanings attested online*], published in 2020 at The Publishing House of the Romanian Academy, co-authored with Ana-Maria Barbu, Anabella-Gloria Niculescu-Gorpin, Carmen-Ioana Radu și Monica Vasileanu, a small dictionary of 1400 words and meanings of which I wrote 650. The etymology of these words is very varied, but the reader can notice the large number of anglicisms (English borrowings more or less adapted) and internal creations, especially words derived with suffixes and neo-classical compounds. Our *Inventory* shows how rich suffixal derivation is in Romanian: old and neological suffixes can attach to various bases, including very recent English borrowings (*all-inclusivist*, *boosta*, *boota*, *bootabil*, *brandui*, *clubberită*, *copy-păstui*, *copywriterită*, *crack-ui* „to crack”, *freelancerită*, *gamerită*, *hipsterită*, *influencerită*, *promoterită*, *vloggerită*, *youtuberită* etc.). The second book was focused on the suffixal derivation contemporary Romanian: *Sufixe în limba română actuală. Formații recente* [*The Suffixes in Present-Day Romanian. Recent derivatives*], published in 2021 at Bucharest University Publishing House; it contains 1600 suffixal derivatives newly attested in Romanian in various registers, not yet registered in the dictionaries. I collected them online during 2015–2020, but many of them are older than that, some of them even from the 19th c. and the first half of the 20th c. The third book centred on the recent vocabulary was published in 2022: *Dinamica vocabularului limbii române. Mic dicționar de cuvinte recent atestate* [*The Dynamic of the Romanian Vocabulary. A small dictionary of recently attested words*]. In ch. 1.5. of the thesis I made a synthesis of the most productive suffixes in present-day Romanian, based on the inventory from the last two books.

The second linguistic domain from this thesis is the syntax: chapters in grammars published at Oxford University Press (*The Grammar of Romanian*, 2016; *The Syntax of Old Romanian*, 2016), John Benjamins Publishing Company (*A Reference Grammar of Romanian*. Vol. 1: *The Noun Phrase*, 2013; *Adjective–Adverb Interfaces in Romance*, 2017), but also at publishing houses from Romania or in various linguistic reviews and conferences. They fall into several sub-domains: secondary predication, coordination, agreement, vocatives, clitic doubling (the topic of my postdoctoral project), specificational sentences, the genitive, the definites, adjective–adverb interfaces, negation.

The third domain is inflectional morphology, with studies related to noun morphology and pronominal morphology in the 19th c.

The second part of the thesis, *Plans for the development and expansion of my professional, scientific and academic career*, is structured around two main projects: the treaty *Formarea cuvintelor în limba română, IV. Derivarea nominală și adverbială* [*Word formation in Romanian, IV. Nominal and adverbial derivation*], which continues with suffixes starting with *E* (the second part) and *I* (the third part), and the exploratory research *Structura complexă a expresiilor definite* [*The complex structure of definite expressions*], financed by UEFISCDI, no. PN-III-P4-PCE-2021-0042, coordinated by Ion Tudor Giurgea from The

„Iorgu Iordan – Al. Rosetti” Institute of Linguistics. As a member of this project I will work on:

- a) Double definites in Romanian;
- b) Differential object marking with definites;
- c) The coordination of bare singulars;
- d) Article drop after prepositions in old and modern Romanian;
- e) The definite article and the vocative case;
- f) The use of the definite article in derivational morphology.

I have worked on some of these topics before (polydefinites, differential object marking, vocatives), the others will be explored in the next 3 years. The use of double definites in a DP refers to two types of contexts: when the determiners are different (e.g. *luna cea frumoasă* ‘the beautiful moon’) or the same (*adormirea preasfintei Născătoarei de Dumnezeu*, from *Ivireanul* ‘the passing of the holy Mother of God’). The coordination of bare singulars refers to sentences such as *Mamă și fiu erau uniți în durere* ‘Mother and son were united in grief’), where the lack of the definite article is allowed only in the coordinated structure. The definite article drop after a preposition must be observed in its diachronic evolution, because on old Romanian the presence of the definite article after a preposition was much more common than in contemporary language. With respect to the vocative case and definite nouns, several aspects should be looked into: the grammaticalization of *-lor* as a vocative marker, the relation between the vocatives with the ending *-e* and the vocatives with the ending *-ule* (masculine singular), the relation between the ending *-o* and definites (in the feminine singular), the competition between definite nouns and bare nouns etc. In derivational morphology, there are at least two situations where the definite article acquires a derivational value: the affix *-a* from the suffix *-ea*² (which derives masculine and common gender nouns) and the interfix (vowel+) *-l-* which is present in a large number of suffixes (*-lea*, *-ulea*, *-uleie*, *-ulice*, *-ulină* etc.).

At the end of this second part I mentioned several themes I could suggest to potential doctoral students:

Suffixes inherited from Latin – a comparative perspective

Augmentative suffixes in Romanian

Pejorative suffixal derivatives in Romanian

Compounding in contemporary Romanian

Slavic suffixes in Romanian

Diminutive derivation in contemporary Romanian. Contextual values, corpus study

The competition between suffixes, synchronic and diachronic aspects

Gender suffixes

The competition between derivation and other linguistic means („ionescian” vs. „lui Ionescu”)

Back formation

Collective suffixes in Romanian

Contextual values of suffixal derivatives in Romanian